

Vrem taxă!

Campania de relegitimare a dreptului cetățeanului privind accesul la mijloacele de informare în masă a scos la iveală un termen pe care l-am utilizat în domeniul finanțelor: **acționar**. Ascultătorii/telespectatorii sunt de acord să plătească taxele radio-TV (un fel de acțiuni), dar au emis și pretenții. „Dividendele” vor să fie convertite în mai multe documentare (la TV) și „o mai curată limbă română” (la radio). E posibil ca solicitarea unei exprimări corecte să fi fost făcută mai ales pentru TV, dar eu nu am auzit-o. Să precizăm: vorbim despre radioul public (Radio-România Actualități – RRA, Cultural – RRC, Muzical – RRM, Regional – RRR, Internațional – RRI și Antena Satelor) – între care RRA este „cel mai ascultat post de radio din România”, dar și de televiziunea publică. Și încă o precizare: suma plătită de noi este pentru „cea mai scăzută taxă radio-TV din Europa” (RRA, 13 nov. 2016).

Absențe în jurnalismul lingvistic

Încercăm o explicație pentru „o mai curată limbă română” și bănuim două direcții: refuzul anglicismelor și respectarea normelor de exprimare în limba națională. Organism viu, așa cum i se spune îndeobște, orice limbă își are derapajele ei, dar există un for academic care veghează la revenirea pe făgașul normal al limbii literare. „La noi, Academia Română nu-și exercită acest drept” (Nicolae Manolescu, 27 oct. 2016; discurs la acordarea titlului de doctor honoris causa al Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău). Ambasadorul României la UNESCO este salvarea noastră: „Vă rog, domnule președinte al U.S.R., să faceți un nou și corect DEX pentru a defini naționalismul și patriotismul” (Al. Ionescu, laureat al Premiului Academiei; scrisoare trimisă lui Nicolae Manolescu în mai 2016). Sigur, ar putea interveni și Uniunea Scriitorilor din România, dar tot Academia are cel mai greu cuvânt. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” ar putea sugera angajaților săi să imagineze o rubrică de cultivarea limbii la radioul și televiziunea publice sau să solicite acestor factori media specialiști pentru a difuza și proteja norma academică în cadrul unor emisiuni distincte. (La Radio București, în anii '80, George Mirea realiza „Odă limbii române”, iar la

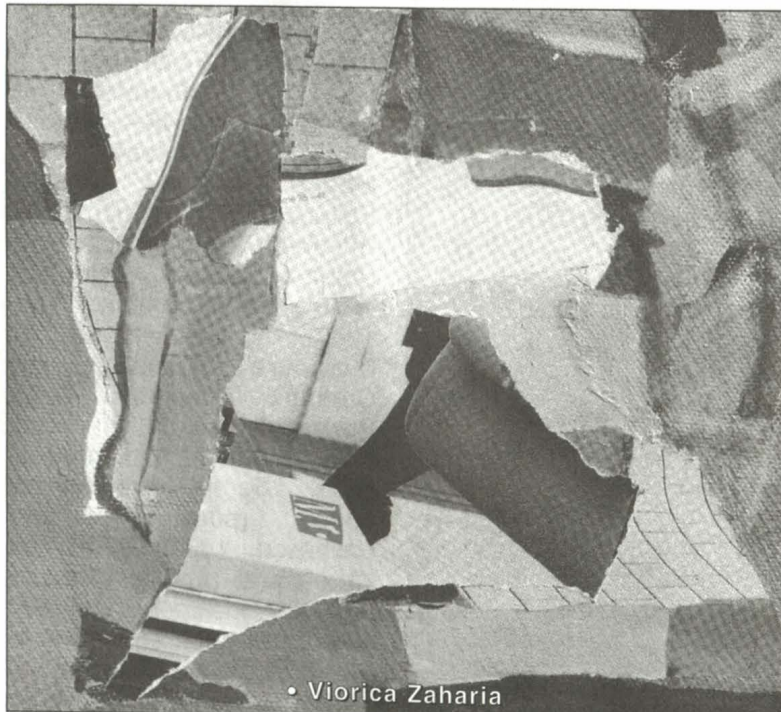
Pentru limba noastră

Radio Iași, Camelia Savitescu semna „Grai și suflet românesc”. După 1990, la televiziunea publică însuși directorul Institutului de Lingvistică, acad. Marius Sala, deținea o rubrică de cultivarea limbii române.)

Cum stăm cu limba română? Răspunsurile ne vin din presa scrisă. Magda Ursache propune „un PLRC – Partidul Limbii Române Corecte” sau măcar un „SSLR – Serviciul Securității Limbii Române”, în condițiile „creșterii zero a limbii române” (*Pro Saeculum*, 5-6/2015); Rodica Lăzărescu ne invită „la vânatoare de pokemoni”, adică de erori, declarându-se „un înverșunat apărător al limbii române” (idem, 5-6/2016), iar Gabriel Liiceanu constată că, „insulată, gramatica ne poate handicapa pe toți”, „pentru că de la ea ne vin primele reguli pe care le primim în viață” (*România liberă*, 4 ian. 2016). Latinistul Liviu Franga, ca altădată Rodica Zafiu (cu „Păcatele...”), face publice „Suferințele limbii române”, analizând erori din presa scrisă ori de la radio-TV (*Convorbiri literare*, aug. 2015). În alte tipărituri: „Unele probleme de ortografie” (Dumitru Draica, în *Caieete silvane*, Zalău, 2016), „Cum să vorbim, cum să scriem” (Constantin E. Ungureanu și Marin Arcuș, în *Interfluvii*, Gorj, 2015), „Limba română corectă” (Gh. Țigău, în *Mesagerul*, Piatra-Neamț, 2015), „Investigații lingvistice” (Raluca Popescu, în *Dacia literară*, Iași, 2016), „Magia comunicării” (Ion Popescu-Brădiceni, în *Gorjeanul*, Târgu-Jiu, 2016), „...mă fac

poet și profesor de română” (Mircea M. Ionescu, în *Sportul băcăuan*, nov. 2015) etc. De la românii de lângă noi: „Cine știe gramatică e bun și la matematică” (Ana Trifan, în *Timpul*, Chișinău, 2 sept. 2016) și „Cuvântul săptămânii” (în *Foaia românească*, săptămânal al românilor din Ungaria, oct. 2016).

Dar radio-TV-ul nostru? Până în martie 2016, l-am avut pe „George Pruteanu al radioului”, Șerban Iliescu. De când ne-a părăsit (la doar 60 de ani), „Ghidul radiofonic de exprimare corectă” a devenit o amintire. O însoțea la RRC Reluș Mureșan, cu „Povestea vorbeii”, o rubrică ascultată probabil în primul rând pentru vocea îmbietoare a protagonistei. Știe cineva cum se poate lua legătura cu ea? Ne-ar da o mână de ajutor să organizăm în 2017 centenarul nașterii lui Alexandru Piru, mentorul intelectual al ei. La 11,45 mergeam „Tiptil printre sinonime” (RRA), iar sâmbăta la prânz îi căutam pe Valentin Protopopescu și Răzvan Dolea (RRC) pentru „Texte și pretexte”. Acum avem parte accidental de câte o remarcă privind felul cum vorbim și scriem: Anca Șurian-Caproș (RRA), dexteră în mânăuirea cuvintelor, dar pe teme mai degrabă mondene, observă corect cum „Creșterea limbei românești...” se produce prin importul de anglicisme. Aș zice că dacă tot e vorba de împrumuturi, nu ar trebui să le restituim? Măcar unele, de vreme ce suntem învățați cum se folosește corect limba engleză, nu limba română.

• Viorica Zaharia

Radioul (numai al) nostru

Beat? Prea des!

Un păcat de care nu vrea cu niciun chip să scape radioul public este difuzarea în exces a muzicii ușoare în limba engleză. Însurii câteva argumente în favoarea textelor românești: 1) legea prin care 51% din mărfurile aflate în rafturile supermarketurilor trebuie să fie autohtone (oct. 2015) merită aplicată și la Societatea Română de Radiodifuziune; 2) un post public de radio este marca națiunii respective. În lipsa scalei inscripționate de la vechile aparate de radio, posturile românești pot fi identificate prin limba textelor muzicale; 3) a dispărut definitiv muzica populară din programele radio de pe RRA, RRC...; 4) compozitorii, textierii și interpreții români se consideră jigniți prin ignorarea producțiilor lor. Primul drept de autor care li se cuvine este însăși difuzarea pe post a pieselor muzicale; 5) materialele informative trebuie corelate cu „ambalajul” artistic: după un interviu cu reputatul etnolog Sabina Ispas (RRA, 5 nov. 2016) despre distrugerea, la cutremurul din 4 martie 1977, a 2/3 din arhiva sonoră a Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”, redactorul anunță „o piesă de patrimoniu” – de unde credeți? – din muzica americană.

Reteve(i)-ul erorilor

De ce e nevoie de o rubrică la radio, de felul acelor gospodărite de Șerban Iliescu și Reluș Mureșan? În primul rând, pentru a aduce un câine de pază/de companie chiar în bătaura Radioului. Am grupat pe teme lingvistice abaterile consemnate de un ascultător care se dorește acționar al instituției: FONETICĂ - „la penaltiuri **Rotari-u** a ratat pentru Dinamo” (RRA, 18 mai a.c.); „...numărul [**treispatru**]...” (*Calendarul zilei*, 20 iul.) și „... [**noospatru de grame**]” (*Sport*, id.); „...în [**domdoi**] este **aragaze**...” (16 nov.; în loc de [doom doi]); „...am încheiat cu două succese [**cu pauză ca pentru două puncte**], două remize și două înfrângeri” (18 nov.);

„...douăzeci și **doi** august” (22 aug.); „...unde va până la ora **doisprezece**...” (RRA, 2 oct.); „...x **milimetrii** coloană de mercur” (13 nov.); „... consumați doi **litrii** de lichide”; „...șutează de la șapte **metrii**” (8 oct.); „...din **provinciile** [în patru silabe] kurde”; „...la x saci câștiga y kilograme de **ierbicide**...”; „...litri **pă** metru pătrat...”; „...vântul va bate cu 80 de km **pă** oră”; „...începând cu ora **doo**...” (RRC, 10 aug. 2014); „...veți afla la știrile orei **noo**” (RRA 13 nov.); „...la ora **noo**...” (RRC, 20 oct.), dar moderatorul noii emisiuni de la TVR „România 9”, de la ora 9 (21) rostește corect (ediția I, 7 nov. a.c.); „...Festivalul [**gorgenesku**]...” (RRA, RRC, 3 sept. 2015); „– Spune o consoană! – **Cel!**” (RRC 21 oct.); „Rămâne închis tronsonul Tecuci-Hanul **Conachi** (în două silabe)” (RRA, 14 oct.); „...**cafengiu** vechi...” (RRA, 17 nov.); LEXIC: „...temperaturile ajung la 360 **Celsius**...” (9 iul. 2015); „...consumați **minim** doi litri de lichide...”; „...cuvântul **locație** este util pentru că e din latinescul **locatio** așezare” (RRA, 18 aug. 2014); „...așteptăm [**meilul**] dv.”; SEMANTICĂ: „...același scor fiind în partida Georgia – Moldova” (RRA, 13 nov.); „...festivalul continuă **și** azi”; „...Târgul de Turism vă așteaptă cu pachete **reduse**” (RRA, 18 nov.); „S-a dedus că arta românească din anii 1920 [**și**] 1930 a avut de câștigat” (RRC, 3 apr. 2015); MORFOLOGIE: „...l-a întrecut cu **șase-patru, șase-trei**...” (RRA, 4 nov.); „Televiziunile sunt promotorul **limbi** române corecte...” (TVR1–30 oct. 2015); SINTAXĂ: „Astăzi e **una** dintre cele mai frumoase momente...” (RRC, 17 nov.); „...l-a depășit cu [o sută douăzeci și **una**] de puncte...” (RRA, 29 oct.); PUNCTUAȚIE: mari suferințe suportă virgula (evident, la TVR), inclusiv la emisiunea de cultivarea limbii; DIVERSE: unii crainici și redactori de la RRA amputează secvențele finale dintr-un discurs/cuvânt: „...zece grade sunt acum în Capital[ă]” (*Știri*, RRA, 22 sept.); „...sunt așteptate ploii doar în [**vesti**]” (RRA, 29 apr.; recepționat: **est**); „...sms-uri la 07488876[6]...” (id. 16 sept.; confuzie cu **șapte**) etc.

În loc de încheiere

Prima dintre cele 12 invenții așteptate în urmă cu șapte decenii este „o mașină care să scrie ce se vorbește fără greșeli ortografice” (*Ziarul științelor și călătoriilor*, anul LXI, nr.10/18 mart. 1947, p.158). Pe când?

Ioan DĂNILĂ